

Екосистема блато

Блато „Малък Преславец“

Блатото Малък Преславец е обявено за защитена местност и се намира на 4 км северно от с. Малък Преславец, в непосредствена близост до р. Дунав. Служи за хранителна база на чапли, блестящи ибиси, лопатари, корморани и други гнездящи в резервата птици. В езерата и блатата се възпроизвеждат и съхраняват значителни природни и биологични ресурси като риба, миди, раци, тръстика, лечебна кал, сол и др. Тези ресурси са изключително подходящи за развитието на екотуризъм.

Флора

Проучването на флорния състав на защитената местност “Блато Малък Преславец” установи наличието на 177 вида висши цветни растения, които се отнасят към 61 семейства (Списък на видовете). На територията на защитената местност “Блато Малък Преславец”, която е само 385 дка, т.е. повече от 170 пъти по - малка от тази на Защитената местност “Калимок”, са открити и идентифицирани само около 2,5 пъти по - малко видове. Съпоставката установява относително голямото флорно насищане, което е характерно за защитената местност “Блато Малък Преславец”. Този факт показва по един недвусмислен начин голямото фиторазнообразие на изследваната територия и оттам важността на мястото, което тя заема в общата мрежа на влажните зони в България. При това тази защитена местност е относително много малко повлияна от различни техногенни въздействия, което я прави изключително пригодна за различни проучвания.

Към така установените висши растения с голяма доза вероятност би могло да се каже, че едни по - задълбочени и продължителни проучвания на флората на защитената местност “Блато Малък Преславец” ще увеличат тяхното число с още около 15 - 20 вида. Почти сигурно е установяването на Безкоренчевата волфия (*Wolfia arrhiza*) - защитен вид от Червената книга на България, Издутата водна леща (*Lemna gibba*) - също защитен вид от Червената книга на България, Дребният ръждавец (*Potamogeton pussilus*), Лечебната иглика (*Primula veris*), Пролетното ботурче (*Cyclamen coum*) и др.

Безспорно най-важно място сред цялата група на висшите растения заема Бялата водна лилия (*Nymphaea alba*) - растение със статут на застрашен вид в Червената книга на България.

Водните лилии са водни или блатни многогодишни растения с едри целокрайни листа

плаващи на повърхността на водата и едри бели цветове. През месец май листата им се появяват на повърхността и образуват огромни плантации. Цъвтежът на водната лилия започва през месеците юни и продължава до септември. Този вид образува почти чисти колонии на територията на блатото, като заема около 46 дка от неговата повърхност. Ето защо понастоящем находищата на бялата водна лилия в блатото формират нейната най - голяма цъфтяща популация на територията на България.

По данни на местни хора по заблатените места към опашката на защитената местност е растяла многобройна популация на Блатното кокиче (*Leucosium aestivum* L.). Това е растение, което в Червената книга присъства като застрашен вид. От блатното кокиче се добива дрога, от която се получават много важни лечебни субстанции. Изкуственото повишаване на нивото на водоема през осемдесетте години на миналия век е довело до неговото изчезване. Напълно възможно е все още там да се срещат единични екземпляри от блатно кокиче, но те са силно подтиснати и развиват само вегетативни органи, което ги прави трудно забележими и откриваеми.

Най-голяма част от крайбрежните терени се заемат от съобществата на Тръстика (*Phragmites australis*). На много места тръстиката образува чисти петна, особено, когато тези съобщества са формирани на брега. Когато обаче тръстиковите ценози са във водата, тогава участие в тях вземат: Дребната водна леща (*Lemna minor*), Изправената ежова главица (*Sparganium ramosum*), Широколистният папур (*Typha latifolia*), Теснолистният папур (*Typha angustifolia*), Водянката (*Hydrocharis morsus-ranae*), а към опашката на блатото сред тръстиката може да се срещне и Триделната водна Както беше отбелязано по-горе във връзка с леща (*Lemna trisulca*). геоботаничното райониране на изучаваната територия, растителната покривка в тази част на страната има сравнително добре изразен степен характер. В нашия случай този характер се подкрепя от присъствието на Степното еньовче (*Galium humifusum*) и Драката (*Paliurus spina-christi*) сред останалите видове растения намерени на територията на защитената местност. Повишената въздушна влажност е причина за присъствието на Полския ясен (*Fraxinus oxycarpa*), който е един типичен евксински елемент в нашата флора.

По време на настоящото проучване на защитената местност "Блато Малък Преславец" на 28.03.2004 г. в непосредствена близост до западния бряг беше събран материал от висше водно растение, който беше идентифициран като Нуталиева водна чума (*Elodea nuttallii*). Този факт означава, че защитената местност "Блато Малък Преславец" е първият вътрешен водоем на територията на нашата страна, в който е намерен вида. При това трябва да се отбележи, че нуталиевата водна чума е нов вид за флората на България, установен за първи път през лятото на 2003 година във водите на българската акватория на река Дунав.

Сред установените висши растения най - многобройни са представителите на сем. Сложноцветни (*Asteraceae*) с 21 вида. Следват тези от сем. Житни (*Poaceae*) с 13 вида и растенията от сем. Устоцветни (*Lamiaceae*) с 12 вида. След тях в низходяща градация се нареждат семействата: Бобови (*Fabaceae*) с 11 вида, Розоцветни (*Rosaceae*) с 9 вида и Сенникоцветни (*Apiaceae*) със 7 вида. Може да се отбележи още, че в целия флорен комплекс на защитената местност 2 семейства са представени с по 5 вида, едно семейство с 4 вида, 14 семейства с по 3 вида, 9 семейства с по 2 вида и 27 семейства са представени с по един вид. Голяма част от тези растения са плевелни и рудерални растения: копривата, синята злъчка, кучешкото грозде, различните видове лопен и т.н. Има и някои видове, които повече или по - малко съзнателно са интродуцирани от

човека: черницата, конопа, аморфата, ябълката. Общо би могло да се отбележи, че територията на защитената местност е богата на видове от групата на антропофитите, което е резултат от широката му връзка с околните райони. Една от причините за тази активна инвазия на антропофитни видове е и близостта на с. Малък Преславец, чиито поземлен фонд граничи с територията на природната забележителност.

Фауна

Поради своята дълбочина блатото е с преобладаващо открита водна площ с големи съобщества от Бяла водна лилия (*Nymphaea alba*), които са добра база за основните гнездящи видове тук – Белобузата рибарка (*Chlidonias hybridus*) и двата вида водни кокошки – Зеленоногата (*Gallinula chloropus*) и Белочелата (*Fulica atra*) (лиската). Видовете типично гнездящи в тръстика са значително по - малобройни в сравнение с останалите влажни зони в района, в които преобладава тръстиката. Другия значим биотоп, който през 2004 г. с заповед бе включен в защитената местност е гората на западния бряг на блатото. С този заповед към гнездящата орнитофауна на защитената местност бяха прибавени и голям брой пойни видове птици, обитаващи горски екосистеми. Източния бряг на блатото е почти изцяло застроен и се обитава от антропогенни видове птици, като най - многобройна е колонията на градската лястовица.

Поради малката площ миграцията в района е твърде слаба. Мигрират малобройни ята грабливи птици и пойни птици. Защитената местност се обитава от 3 световно застрашени вида птици: Белооката потапница (*Aythya nyroca*) - гнезди тук всяка година, Морският орел (*Haliaeetus albicilla*) и Малкият корморан (*Phalacrocorax ruficeps*), които използват блатото за хранителна база. В прелитащите гъши ята може да се наблюдава още един световно застрашен вид – Червеногушата гъска (*Branta ruficollis*).

Забелязва се наличие на 16 вида риби които представляват около 80 % от вероятния видов състав на езерото. В миналото преди прекъсване на връзката с р. Дунав са навлизали временно и други видове риба, но днес при тези обстоятелства това е оптималният видов състав. Най-многочислени са популациите на Червеноперката (*skardinius erythrophthalmus*), Бабушката (*Rutilus rutilus*), Сребрият каракуда (*Carassius auratus*) и Костура (*Perca fluviatilis*). Вероятно многочислени са и популациите на Виюна (*Misgurnus fossilis*) и Обикновения щипок (*Cobitis taenia*), но от приложения метод на изследване това не може да се установи, тъй като те не са обект на спортния риболов.

В защитената местност са установени 9 вида земноводни и 10 вида влечуги. От земноводните най - многобройна е голямата водна жаба, като прави впечатление малобройността на Червенокоремната бумка (*Bombina orientalis*), изключително многобройна в по - плитките влажни зони в района. От влечугите най - масови са Сивата

водна змия (*Natrix tessellata*) и Зеления гущер (*Lacerta viridis*). Блатото е уникално с голямата популацията на сивата водна змия. Обикновено във влажните зони доминира Белоухата водна змия (*Natrix natrix*), а от Сивата (*Natrix tessellata*) се срещат само единични екземпляри. Тук Белоухата водна змия (*Natrix natrix*) беше установена само по 2 убити екземпляра.

Бозайниците водят изключително скрит начин на живот. Много е трудно през деня да бъде видян някой от тях. За тяхното присъствие можем косвено да съдим по оставените следи. До този момент в защитената местност са отбелязани 28 вида бозайници от 4 разреда.

Блатото Малък Преславец е една от най - големите вододайни зони в Добруджа и има голяма естетическа стойност за крайбрежието в района на Долен Дунав като непозната, екзотична и необичайна природна среда. Островите от водни лилии и големите концентрации на редки и застрашени от изчезване водолюбиви птици са малко познати на широката публика и представляват интерес за научни изследвания и любителски посещения.